

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

Кваліфікаційна робота магістра
з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ПОТРЕБ СІМЕЙ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СЖО: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ»**

Виконав:
магістр 2 курсу, Sz1-M23 групи
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Андрійчук Владислав Олександрович

Керівник:
Гевчук Наталія Сергіївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної
роботи, завідувач кафедри

Кам'янець-Подільський – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ПОТРЕБ СІМЕЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	7
1.1 Сім'ї як об'єкт соціального захисту населення.....	7
1.2 Роль соціальної роботи в підтримці сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.....	18
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ПОТРЕБ СІМЕЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	31
2.1 Оцінка потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, як фундаментальна технологія.....	31
2.2 Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.....	39
Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ПОТРЕБ СІМЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	48
3.1 Оцінка потреб дітей з числа сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах: регіональний аналіз.....	48
3.2 Рекомендації соціальним службам щодо застосування інструментів соціальної роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах	58
Висновки до розділу 3	66
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

В умовах сучасних викликів воєнного стану в країні, значна кількість сімей перебувають у складних життєвих обставинах, що потребує їх соціального захисту і підтримки. Через це зростає значення професійної діяльності фахівців соціальної сфери, допомога членам сімей у переживаннях травмуючих обставин, виявлення потреб та знаходження ресурсів для їх задоволення, захисту їх основних прав та свобод, відновлення родинних зв'язків. Актуалізується необхідність здійснення соціального супроводу сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах [1, с. 147].

Сім'ї з такої категорії населення досить часто стикаються з різноманітними життєвими проблемами, що обмежують їхню здатність забезпечувати свої базові потреби, загрожують їхньому добробуту та соціальній стабільності.

Досить важливою складовою ефективної соціальної політики є проведення своєчасної та точної оцінки потреб таких сімей, яка допомагає визначити напрямок і обсяг необхідної підтримки.

Питання оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО) є складним і багатогранним, оскільки охоплює багато аспектів соціальної роботи та враховує сімейні, індивідуальні та регіональні особливості. Кожен регіон має свої соціально-економічні умови, ресурси та методології, тому необхідно розробити адаптивний підхід до оцінки потреб відповідно до специфіки конкретного регіону, що дозволить розробити ефективні стратегії підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Розробка та впровадження методів оцінки потреб на індивідуальному рівні кожної особистості – ключовий стратегічний напрямок реформування системи надання соціальних послуг. Даний підхід бере до уваги безпосередні потреби людини, її позитивні позиції під час оцінки та визначає наявні сильні сторони сім'ї.

Оцінювання потреб у соціальних послугах сімей, дітей та молоді - аналіз належності сімей, дітей та молоді до вразливих груп населення, перебування у складних життєвих обставинах та визначення індивідуальних потреб сімей, дітей та молоді, переліку та обсягу необхідних соціальних послуг, інших видів соціальної підтримки, соціальної допомоги [2].

Теоретичні питання щодо оцінки потреб сімей, які перебувають у СЖО розглядали у своїх працях такі науковці як: Л. А. Моргай, Л. І. Гуцуляк, О. О. Башей, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський, В. П. Лютий, Н.І. Рудкевич, К.Б. Левченко, Л.Г. Ковальчук, Р.В. Чубук, А.Й. Капська, О. М. Ярошенко, Т. В. Семигіна, О. М. Шевчук, С. О. Роєнко, В.М. Литвиненко, О.М. Лупина, Л.Ю. Малюга, О.Є. Мачульська, Л.В. Отирба, П.Д. Пилипенко та інші.

Таким чином, проблема ефективного проведення оцінки потреб та соціального захисту сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах є особливо актуальною у наш час та потребує комплексного вивчення. Разом з тим, це питання є малодослідженим, тому стало **темою** нашого **дослідження** – *«Особливості проведення оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах: регіональний аспект»*.

Мета роботи: вивчити деталі проведення оцінки потреб сімей, які перебувають у важких життєвих обставинах, з урахуванням особливостей регіону, визначити ефективний підхід до надання соціальної підтримки та забезпечення належного рівня соціального захисту.

Визначена мета передбачає вирішення таких основних **завдань**:

1. Визначити поняття та особливості сімей у складних життєвих обставинах.

2. Проаналізувати методологічні основи проведення оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

3. Дослідити особливості проведення соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах.

4. Здійснити експериментальну оцінку потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах на регіональному рівні.

5. Надати рекомендації соціальним службам щодо застосування інструментів соціальної роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Об'єкт дослідження – процес оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Предметом дослідження є методи та інструменти оцінки потреб сімей у складних життєвих обставинах.

Методи дослідження. Методологічну основу дипломної роботи магістра становлять аналіз, узагальнення та систематизація літературних джерел з проблеми дослідження, анкетування сімей у Google формі, метод статистичної обробки даних.

Теоретична значущість дослідження: дослідження дає можливість систематизувати теоретичні засади щодо оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та ролі соціальної роботи з такими сім'ями.

Практичне значення роботи полягає у можливості впровадження результатів роботи для удосконалення регіональних підходів до оцінки потреб сімей у складних життєвих обставинах, що в свою чергу, дозволить покращити соціальну підтримку таких сімей в Україні.

Апробація роботи. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2023 р. та Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 11 квітня 2024 р.)

Публікації. За результатами дослідження видано одну наукову статтю Гевчук Н.С., Андрійчук В.О. Соціальна підтримка та програми допомоги для сімей, що опинилися у складних життєвих обставинах. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна / За ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Вип. 39. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. 228 с. С. 17-21.

Структура дипломної роботи магістра. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Теоретико-експериментальне вивчення проблематики оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах: регіональний аспект дало можливість зробити наступні висновки:

1. Відповідно до першого завдання – визначити поняття та особливості сімей у складних життєвих обставинах отриманні такі результати:

Складні життєві обставини - обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно.

До сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, належать сім'ї, які не можуть самотійно подолати негативний вплив обставин, зумовлених такими чинниками:

- похилий вік;
- часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті;
- невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування;
- психічні та поведінкові розлади, у тому числі пов'язані із вживанням психоактивних речовин;
- інвалідність;
- бездомність;
- безробіття;
- малозабезпеченість;
- поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків;
- ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини;
- втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі;
- жорстоке поводження з дитиною;
- домашнє насильство;
- насильство за ознакою статі;

- потрапляння в ситуацію торгівлі людьми;
- шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

До сімей, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників належать:

- сім'ї, у яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав;
- сім'ї, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між матір'ю та батьком щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їх вихованні;
- сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки;
- сім'ї, у яких виховуються діти з інвалідністю, та сім'ї з дітьми, у яких батьки мають інвалідність;
- сім'ї, у яких батьків поновлено в батьківських правах;
- сім'ї з дітьми, де батьки є трудовими мігрантами;
- малозабезпечені сім'ї з дітьми;
- сім'ї, діти з яких перебувають у закладах інституційного догляду та виховання;
- сім'ї, дітей з яких влаштовано в сім'ю патронатного вихователя;
- сім'ї, у яких діти систематично самовільно залишають місце проживання;
- сім'ї, у яких діти систематично без поважних причин не відвідують заклади освіти.

Захист і підтримка сімей, які перебувають у скрутному становищі, є пріоритетом соціальної політики, оскільки добробут кожної сім'ї пов'язаний із соціально-економічною безпекою всієї країни. Різноманітність проблем, з якими стикаються сім'ї (матеріальні труднощі, медичні потреби, потреби в

соціалізації дітей, кризові ситуації), вимагає гнучкого та комплексного підходу до соціального захисту.

Соціальний захист сімей не тільки сприяє зменшенню бідності та соціальної нерівності, а й створює умови для розвитку людського капіталу, особливо для того, щоб наступне покоління виростало в безпечних і стабільних умовах. Надаючи адекватний захист і підтримку, держава інвестує в розвиток і добробут суспільства, зменшує ризик соціальних конфліктів, сприяє стабільності населення та покращує якість життя. Тому соціальний захист сім'ї – це не лише підтримка найбільш незахищених верств населення, а й вагомий внесок у сталий розвиток суспільства. Ефективна система соціального захисту потребує постійного вдосконалення, щоб адаптуватися до нових викликів і соціальних змін. Для побудови гармонійного та справедливого суспільства потрібна тісна співпраця державних органів, громадських організацій та самих сімей.

Роль соціальної роботи полягає в наданні комплексної допомоги, що спрямована на подолання кризових ситуацій, задоволення основних потреб та сприяння соціальній інтеграції таких сімей. Соціальна робота з сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах має вагоме значення у забезпеченні соціальної стабільності та підвищенні соціального благополуччя.

Складовими соціальної роботи є: психологічна підтримка, надання консультаційних послуг, юридична допомога, організація соціальних послуг. Застосування даних дій дозволяє сім'ям подолати життєві труднощі та повернутися до стабільного функціонування.

Тому, соціальна робота є важливим елементом соціальної підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах і забезпечує стабільний та довгостроковий розвиток суспільства. Необхідними умовами для ще більшого підвищення ефективної та якісної соціальної підтримки сімей є удосконалення методів та форм соціальної роботи по відношенню до них.

2. Провівши аналіз методологічних основ проведення оцінки потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах встановлено, що:

Оцінювання потреб у соціальних послугах сімей – це аналіз належності сімей до вразливих груп населення, перебування у складних життєвих обставинах та визначення індивідуальних потреб сімей, переліку та обсягу необхідних соціальних послуг, інших видів соціальної підтримки, соціальної допомоги.

Оцінка потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах є дійсно важливим елементом соціального супроводу сім'ї та важливою технологією, яка забезпечує ефективність проведення соціальної роботи. Без детального оцінювання випадку неможливо забезпечити необхідну допомогу сім'ям. Комплексний аналіз різних аспектів життєдіяльності сім'ї при здійсненні оцінки потреб, допомагає надавачеві соціальних послуг у розробці плану соціального супроводу сім'ї. Оцінка потреб – це основа для вдалої соціальної роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. Своєчасне правильне оцінювання ситуації може допомогти запобігти різноманітним соціальним ризикам; забезпечує якісний та пріоритетний розподіл ресурсів.

Проведення оцінки потреб є важливим кроком для того, щоб соціальна допомога сім'ям, які потребують підтримки дійсно мала позитивний характер і в результаті було досягнуто цілі.

3. Дослідивши питання особливостей проведення соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах, ми отримали такі висновки:

Соціальний супровід є комплексною технологією соціальної роботи в напрямку підтримки сімей, які не можуть самостійно подолати складні життєві обставини і потребують підтримки. Соціальний супровід – не лише про надання допомоги, але це й про залучення самої сім'ї до боротьби з важкими обставинами, про їх участь у вирішенні ситуації.

Соціальний супровід є важливим інструментом у соціальній роботі з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах, основна мета якого – це допомогти таким сім'ям подолати ці обставини та убезпечити їх від майбутніх ризиків. Важливою особливістю соціального супроводу є

індивідуальний підхід, при якому враховуються універсальні потреби, обставини та необхідні ресурси для усунення складних обставин. Оцінка потреб, у свою чергу – складова соціального супроводу, яка є важливим етапом в організації соціальної роботи з сім'єю, що перебуває у складних життєвих обставинах.

4. Здійснивши експериментальну оцінку потреб сімей та їх дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах на регіональному рівні, ми встановили, що найбільшими потребами є:

- навчальні матеріали (канцтовари, шкільне приладдя, книги);
- програми відпочинку (розважальні заходи, спорт та ігри для сприяння фізичному та емоційному стану)
- одяг;
- матеріальна підтримка у вигляді засобів гігієни (бритви, мило, шампунь, рушник тощо);
- безпечні простори – створення дружнього до дітей середовища, де діти можуть взаємодіяти, отримувати підтримку та грати;
- залучення дітей до творчої діяльності/мистецтва – заохочення до творчого самовираження за допомогою мистецтва, музики та інших форм творчої діяльності.

5. Надавши рекомендації соціальним службам щодо застосування інструментів соціальної роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах, ми дуже сподіваємось, що ці рекомендації будуть корисними для зазначених служб та соціальних працівників і допоможуть їм налагодити ефективну соціальну роботу з даною категорією сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Л. В. СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ. *Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2023 р., м. Ніжин) / за ред. О. В. Лісовця, С. О. Борисюк. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 321 с.*
2. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
3. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
4. Анпілогова Б. Ю. Соціальний захист як особливий соціально-правовий феномен/ Б. Ю. Анпілогова // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 1. Вип. 79. – С. 291-297. – Бібліогр.: с. 297 (16 назв).
5. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 р. № 2811=XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
6. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Слепцова А. М. Особливості соціальної роботи з багатодітними сім'ями : кваліфікаційна робота / А. М. Слепцова; наук. керівник – доктор пед. наук, професор І. Б. Савельчук. – Київ: НАУ, 2023. 57 с.
8. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#n17>
9. Авксентьева О. М. Психологічні особливості дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах :

кваліфікаційна робота / О. М. Авксентьєва ; наук. керівник – канд. пед. наук, доц. О. Є. Остапчук. – Кривий Ріг : КДПУ, 2022. – 93 с.

10. Роєнко С. О. Соціальна робота з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах. *II International scientific conference «Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities» : Conference proceedings, February 22th, 2019. Kaunas: Izdevniecība «Baltija Publishing», 596 pages.*

11. Столярик О. Ю. Сімейна соціальна робота: реалії України / О. Ю. Столярик, О. М. Зубчик, Т. В. Семигіна // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського = Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky: наук. журнал. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. – № 4 (133). – С. 38-46.

12. Ісаченко В. П. Людина в сучасному соціумі : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. В. П. Ісаченко. – Вид. 2-ге, допов. та переробл. – Умань : Візаві, 2021. – 210 с.

13. Подопригора В. Поняття та ознаки механізмів соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. *науковий журнал Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 176.

14. Мітіна С. В. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Гельветика, 2020. 435 с.

15. Закарлюка Ю. Ю. Надання соціально-педагогічної допомоги сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах під час воєнного стану : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 231 "Соціальна робота: соціальна педагогіка" / наук. керівник І. В. Тат'яничікова. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 83 с.

16. Джоґолик М. Соціально-педагогічна робота з сім'ями вимушених переселенців. *Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в Україні та зарубіжжі : збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 19– 20 травня 2023 р. / за ред. Г. Й.*

Михайлишин, І. В. Кулик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 268 с.

17. Шпиг Н. Орієнтири соціальної підтримки сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах. *Збірник наукових праць: Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2023. Т. 27, № 2. С. 310.

18. Гуцуляк Л. І. Неблагополучна сім'я як соціально-педагогічна проблема. *The 3rd International scientific and practical conference "Innovations and prospects in modern science" (March 13-15, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden*. 2023. 350 p.

19. Шевчук О. М., Роєнко С. О. Соціальна робота з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах / Шевчук О. М., Роєнко С. О. // II International scientific conference «Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities» : Conference proceedings. February 22th, 2019, Kaunas : Izdevniecība «Baltija Publishing», 2019. – 596 с. – С. 186–189.

20. Любецька М. М. Державне регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : Дисертація. Хмельницький, 2019. 283 с.

21. Соціальний супровід сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: Міністерство соціальної політики України. URL: <https://soc.gov.ua/services/soc-supr>

22. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: Мінсоцполітики України; Наказ від 31 березня 2016 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16#Text>

23. Науменко, М. О. Особливості реалізації сензитивного підходу в оцінці потреб дитини і її сім'ї : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / М. О. Науменко ; наук. керівник к.п.н., доцентка С. В. Копилова ; М-во освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, факультет

психології, історії та соціології ; кафедра філософії, соціології та соціальної роботи. - Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. - 46 с.

24. Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах: Мінсоцполітики України; Наказ від 13 липня 2018 р. № 1005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18#n23>

25. Ісаченко В. П., Гончар І. Г. Ведення випадку у соціальній роботі: актуальні методи та особливості документування. 2018. С. 2.

26. Реформа децентралізації: Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

27. Маняк А., Гончаренко О. Супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, як базова соціальна послуга в територіальній громаді // Соціальна робота: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 листопада 2022 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 95-99

28. Спіріна, Тетяна Петрівна (2021) *Оцінка потреб вразливих груп населення у контексті розвитку територіальних громад в Україні* Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. с. 104-106.

29. Соціальний супровід сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: Місцеве самоврядування України. URL: <https://oliivska-gromada.gov.ua/socialnij-suprovid-simej-osib-yaki-perebuvajut-u-skladnih-zhittevih-obstavinah-15-02-10-13-12-2021/>

30. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей, у яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування: Мінсоцполітики України; Наказ від 11 серпня 2017 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1089-17#Text>

31. Кравченко А. Ю., Башей О. О. Особливості ресоціалізації дітей, які потрапили у складні життєві обставини. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової*

конференції з міжнародною участю. – 23 квітня 2020 року, м. Черкаси. – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. – 328 с.

32. Посібник «Вдосконалення соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах» підготовлений на основі навчальних матеріалів проєкту «Соціальні послуги в громадах – підтримка реформи соціальної політики в Україні», реалізованого Фондом міжнародної солідарності. Київ, 2019. 57 с.

33. Лях, Тетяна Леонідівна та Спіріна, Тетяна Петрівна та Клішевич, Наталія Анатоліївна (2022) *Соціальна профілактика сімейного неблагополуччя в територіальній громаді* Social Work and Education, 9 (2). с. 245-255. ISSN 2520-6451; 2520-6230

34. Гузенко О., Хайлова Т. Право соціального забезпечення: рольовий сегмент та принципи Соціальні права та їх захист адміністративним судом: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ, 2020. С. 21–24.

35. Бондар, М. (2021). СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УКРАЇНІ. *Економіка та суспільство*, (34).

36. Сидоренко А. О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення/ А. О. Сидоренко //Аналітичне-порівняльне правознавство/ редкол.: Ю. М. Бисага (голов. ред.), Д. М. Белов, С. Б. Булеца та ін.; ДВНЗ «УжНУ» – Ужгород, 2022. – №6. – С. 151-155. – Бібліогр.: с. 154-155 (6 назв).

37. Анпілогова Б. Ю. Соціальний захист як особливий соціально-правовий феномен/ Б. Ю. Анпілогова // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 1. Вип. 79. – С. 291-297. – Бібліогр.: с. 297 (16 назв).

38. Боднарчук О. Г. Теоретична сутність понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення»: окремі дискусійні питання / О. Г. Боднарчук // Юридичний науковий електронний журнал. – 2020. – № 4. – С. 96–99.

39. Ісаченко В. П. Людина в сучасному соціумі : навч. посіб. Умань : Візаві, 2021. 210 с.
40. Климанська Л. Д., Савка В. Є., Хома Н. М. та ін. Соціальна політика : навч. посіб. Львів : «Новий Світ 2000», 2020. 318 с
41. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи : навч.-метод. посіб. Львів : Растр-7, 2021. 324 с.
42. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота : навч. посіб. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
43. Файчук О. Л. Соціальна робота з сім'ями : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 52 с
44. Моргай Л. А. Особливості діяльності соціального працівника у роботі з неблагополучними сім'ями. The scientific heritage (Budapest, Hungary). VOL 2, No 85 (85) (2022). S. 38-40.
45. Соціальна робота з сім'ями: теорії, моделі, ефективні практики: колективна монографія. Волинський національний університет імені Лесі Українки. / За редакцією В. Петровича, С. Чернети. Луцьк: ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021, 342 с.
46. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. – 23 квітня 2020 року, м. Черкаси. – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. – 328 с.
47. Уманська, І. В. Особливості соціальної роботи з прийомними сім'ями в сучасній Україні : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / І. В. Уманська ; наук. керівник д. філос. н., проф. С. К. Костючков ; М-во освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, факультет психології, історії та соціології. - Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. - 39 с
48. Байстрюченко А. Соціальний супровід неповних сімей : кваліфікаційна робота для здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 231 Соціальна робота / наук. кер. Анастасія Тургенєва. - БДПУ, 2023. - 57 с.

49. Ключко О. О. Соціальна допомога в Україні: реалії, перспективи / Олексій Олександрович Ключко // Перспективи. Соціально-політичний журнал. – 2020. – № 4. – С. 155-162.

50. Підвальна, Ю. В. (2022). Особливості соціальної роботи та соціального обслуговування молодих сімей. Ввічливість. *Humanitas*, 1, 94–100, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.14>

51. Столярик О. Ю. Сімейна соціальна робота: реалії України / О. Ю. Столярик, О. М. Зубчик, Т. В. Семигіна // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського = Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky: наук. журнал. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. – № 4 (133). – С. 38-46.

52. Костіна В. Соціальна підтримка та соціальний захист дітей з особливими потребами в умовах війни в Україні / В. Костіна // Ввічливість. *Humanitas*. – 2023. – Вип. 3. – С. 138–149.

53. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю : навчальний посібник / І. В. Пеша [та ін.]. - К. : Компринт, 2023. - 450 с.

54. Соціальна робота з сім'ями: теорії моделі, ефективні практики: колективна монографія. Волинський національний університет імені Лесі Українки. / Кол. авт. : С. Чернета, В. Петрович, Л. Мартіросян, А. Колосок, Є. Дурманенко, І. Бичук, В. Майборода, А. Конончук, О. Белкіна-Ковальчук, В. Петрук, Н. Корпач, Т. Мартинюк, А. Скіць, В. Лютий; за загальною редакцією В. Петровича, С. Чернети. Луцьк: ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021, 323 с.

55. Столярик, О., Семигіна, Т. (2022). Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: інтервенція з розвитку сильних сторін [Монографія]. Таллінн: Teadmus, 188 с.

56. Ласкава М. В. Соціальна робота з молодими сім'ями в умовах війни : кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 231 "Соціальна робота" / наук. керівник О. В. Краснокутський. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 64 с.

57. Столярик О. Ю. Сімейна соціальна робота: реалії України / О. Ю. Столярик, О. М. Зубчик, Т. В. Семигіна // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського = Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky: наук. журнал. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. – № 4 (133). – С. 38-46.

58. Кобилянська Т. Взаємодія школи і сім'ї підлітка та робота майбутнього психолога із сім'ями підлітків: точки дотику / Т. Кобилянська // Дидакал. - 2019. - № 19. - С. 82-85.

59. Бойко, О. (2020). ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З ІНВАЛІДНІСТЮ. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, (1(3)), 15–22.

60. Гураль Н. С. Організація роботи соціального працівника з сім'ями, в яких виховуються діти під опікою та піклуванням : кваліфікаційна робота магістра : 231 Соціальна робота / Н. С. Гураль ; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельницький, 2023. – 75 с.